

εἶνε τὸ αὐτὸ καὶ τὸ εἰπεῖν, παῦσαι ὧν ἄνθρωπος. Τοῦτο παρακελεύεται ἡμῖν ἡ θετικὴ φιλοσοφία· ἐν ᾧ δὲ πολεμεῖ τὸ δόγμα ἐν τῇ θρησκείᾳ, εἰσάγει αὐτὸ εἰς τὴν φιλοσοφίαν. Ἔργον δ' αὐτῆς ὑπολαμβάνει «τὸ ὁρᾶν τοῦ παρορᾶν ἕνεκα» καὶ τὸ ἐρευνᾶν «τὰ ὑπάρχοντα χάριν τοῦ προλέγειν τὰ μέλλοντα». Θέλει δηλαδὴ νὰ εἶνε νέος τις Κάλχας ἢ Τειρεσίας ἢ ὀρθότερον Καζαμίας, ἵνα γινώσκῃ ἂν θὰ βρέξῃ, ἵν' αὐξήσωσιν οἱ κύαμοι καὶ αἱ κινάραι· διότι ὅλη τοῦ βίου ἡ σπουδαιότης ἐπὶ τέλος ἐν τούτῳ κατ' αὐτὴν κεῖται.

Εἰδικεύοντες τὸ ζήτημα εἰς τὴν θρησκείαν λέγομεν, ὅτι ἡ πρόοδος καὶ ἡ ἐπιστήμη οὐδὲν ἔχει νὰ φοβηθῇ ἐκ τοῦ μεταφυσικοῦ τῆς θρησκείας μέρους· τούναντι μάλιστα τοῦτο εἶνε διαρκῆς τις ὑπόμνησις, ζῶσά τις παρακέλευσις, ἡμερησίᾳ διάταξις τοῦ δέοντος γενέσθαι, ὅπερ δέον νὰ κρατῇ πάντοτε πρὸ τῶν νοερῶν αὐτῆς ὀμμάτων ἢ ἀνθρωπίνῃ διάνοια, ἵνα μὴ βυθιζομένη εἰς τὴν τῶν καθ' ἕκαστον ἔρευναν καὶ τὴν ἀνίχνευσιν τῶν μερικῶν τῆς φύσεως νόμων λησμονήσῃ καὶ παραγνωρίσῃ τὸ κυριώτατον ἔργον τοῦ ἀνθρώπου ὡς λογικοῦ ὄντος καὶ ζῴου τῆς αἰτιότητος, νὰ ἐξηγήσῃ δηλαδὴ τὴν τε αἰτίαν καὶ τὴν ἐνότητα τοῦ σωματικοῦ καὶ νοητοῦ κόσμου, μὴδ' ἐπιλάθῃται ὅτι ἡ κατὰ μέρος ἐπιστημονικὴ γνῶσις ὡς λιθάριον διὰ τὸ τῆς καθόλου γνώσεως οἰκοδόμημα εἶνε προωρισμένη. Οὐχὶ λοιπὸν τὸ μεταφυσικόν, ὅπερ ἐστὶν ἡ οὐσία τῆς θρησκείας καὶ τὸ ἀναγκαῖον στοιχεῖον καὶ διὰ πᾶσαν ἔρευναν, μὴ θέλουσαν νὰ εἶνε ἀπλῆ τῶν ὄντων περιγραφή, ἀλλὰ καὶ τὸν αἰτιώδη αὐτῶν λόγον ἀνερευνῶσαν, ἀλλ' ἄλλο ὑπάρχει ἐν αὐτῇ τὸ ἐπικίνδυνον πρὸς τὴν ἐπιστήμην στοιχεῖον· τοῦτο δ' εἶνε ἡ ὑπέρβασις τούτου τοῦ ἐπὶ τοῦ μεταφυσικοῦ κατὰ πάντα λόγον δικαιώματος αὐτῆς καὶ

ἡ εἰσπήδησις εἰς τὸ ἔδαφος τῆς ἐμπειρίας. Γίνεται ἐπικίνδυνος οὐχὶ ὅταν θέλη καὶ πρέπη νὰ εἶνε μεταφυσικὴ, ἀλλ' ὅταν θέλη νὰ εἶνε καὶ ἐμπειρικὴ ἐπιστήμη. Ἐν τῇ θρησκείᾳ καθόλου συμβαίνει τοῦτο τὸ σφάλμα, ὅτι ὁ θρησκευτικὸς νοῦς τὸν δογματισμὸν τοῦ ὑπερφυσικοῦ τῆς θρησκείας μέρος ἐκτείνει καὶ ἐπὶ τὰς ἀτελεῖς κατ' ἀνάγκην περὶ τοῦ παιτὸς θεωρίας, τὰς ἀτελεῖς φυσικὰς δόξας τῶν χρόνων τῆς ἐμφανίσεως αὐτῆς ἢ τῶν ἀτομικῶν δοξῶν τῶν πρώτων τοῦ θρησκευέματος ὀπαδῶν καὶ προμάχων καὶ σχηματίζονται οὕτω ἐν τῇ συνειδήσει τοῦ πιστοῦ ὡς σύμβολον πίστεως, ὡς ἀλήθεια ἀποκεκαλυμμένη, πρὸς ἣν καὶ ἀπλῆ πῶς ὑπόνοια μιὰρὰ θεωρεῖται ἀσέβεια, εἰσπήδησις εἰς τὰ τοῦ θεοῦ δικαιώματα, καθαρὰ θεομαχία. Ὅτι δὲ τὸ σφάλμα τοῦτο δὲν εἶνε τόσο πολὺ εὐκόλον ν' ἀποφύγη τις, καὶ μάλιστα ἐν τῇ θρησκείᾳ, ἔνθα τὰ πάντα δογματικὸν λαμβάνουσι χαρακτῆρα καὶ εἰς αἰῶνια σύμβολα ἀποκρυσταλλοῦνται, ἀποδεικνύει τὸ παράδειγμα αὐτοῦ τοῦ κ. Ρενάν, ὅστις ἐν τῇ βράσει τοῦ ἀγῶνος κατὰ τῶν ἐκ τοῦ σφάλματος τούτου συνήθως ἐν ταῖς θρησκείαις προκυπτουσῶν λυπηρῶν προέβη νὰ ζητήσῃ πλὴρὰ τῆς θρησκείας καὶ τὴν ἄρνησιν τῶν μεταφυσικῶν ἐκείνων ἐννοιῶν, αἵτινες ὡς σύμβολα μὲν αἰβάσεις τῆς θρησκείας, ὡς ἔννοιαι δὲ λογικαὶ τῆς καθόλου ἐπιστήμης αἰβάσεις τυγχάνουσιν οὔσαι. Ἀλλ' ἐνταῦθ' ἀκριβῶς ἄρχεται τὸ μέγα ἔργον· ἐν τῇ ἐξομαλίσει τῶν ἐκ τοῦ ῥηθέντος ἀναποφεύκτου σφάλματος προκυπτουσῶν ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἀνωμαλιῶν συνίσταται ἡ θεία κλήσις τῶν μεγάλων θρησκευτικῶν χαρακτήρων, οἵτινες διὰ τοῦ καθαρωτάτου καὶ διαυγεστάτου αὐτῶν ὄμματος τὴν οὐσίαν ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος ἀποχωρίζοντες προβάλλουσιν εἰς τὸ μέσον ὡς οὐρανοῦψῆ ἀναστήματα· καθαιροῦσι τὰ φοινίσσοντα τοῦ "Ἀρεως σημεῖα καὶ τῆι

ἱερὰν τῆς Ἀθηνᾶς ἐλαίαν ἐν τῷ μέσῳ τῶν εἰς μάχην φονικωτάτην παρατεταγμένων στρατοπέδων φυτεύουσιν.

Ἄλλην εὐρίσκομεν ἀκαταληψίαν ἐν τῇδε τῇ ἀξιώσει τοῦ κ. Ῥενάν, ὅτι ὁ μωαμεθανὸς καὶ ὁ χριστιανὸς πρέπει μὲν ν' ἀποβάλωσι τὰς ὑπερφυσικὰς τῶν θρησκευτῶν αἰτῶν ἐννοίας, νὰ μὴ παύσωνται δὲ χριστιανοὶ καὶ ὀθωμανοὶ ὄντες! τοῦτ' ἔστι, ν' ἀπαρνηθῶσι τὸν χριστιανισμὸν καὶ τὸν ἰσλαμισμόν, νὰ ἐξακολουθήσωσιν ὅμως ὄντες χριστιανοὶ καὶ μωαμεθανοί! Ἡ ἀντιφατικὴ αὕτη ἀξιώσις προὔποτίθησι σύγχυσιν θρησκείας καὶ ἐμπειρίας. Καὶ τοῦτο ἀγλαδὸν προϊόν καὶ αὐστηρὰ ἀκολουθία τῆς θαυμαστῆς θετικῆς φιλοσοφίας. Πόσον εἶχε δίκαιον ὁ Ἐγγελοσ λέγων: «ἐν τῷ σκότει φαίνονται πᾶσαι αἱ ἀγελάδες ὅμοιαι!».

Καὶ εἶνε μὲν τολμηρὸν τὸ λέγειν περὶ ἀνδρός, πάντα αὐτοῦ τὸν βίον περὶ θρησκευτικὰ ζητήματα ἀναλώσαντος, ὅτι συγχέει θρησκείαν καὶ ἐμπειρικὴν γνῶσιν, γεγονός ὅμως δυστυχῶς ἀναμφισβήτητον. Μὴ παραξενεώμεθα δ' ἐπὶ τούτῳ γινώσκοντες, ὅτι τῷ κυανᾷ φέροντι δλοπτρα πάντα κυανᾷ φαίνονται, καὶ τῷ πράσινῳ πάντα πράσινα κ. τ. ὅ.

Τελευτῶντες μίαν ἔτι προστιθέντες σημείωσιν αἰτούμεθα συγγνώμην παρὰ τῶν ἀναγνωστῶν τοῦ Αἰῶνος, ἐπὶ τῇ μακρᾷ ταύτῃ παρεκβάσει.

Ὁ κ. Ῥενάν, ἵνα φανῆ δίκαιος εἰς τὸν Gemmal Eddin, ἀδικεῖ τὴν ἀλήθειαν. Ἐπιρρίπτων κατὰ τοῦ χριστιανισμοῦ τὰς παρεκτροπὰς τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας κρατεῖ αὐτὸν ἐν ἰσορροπούσῃ πλάστιγγι μετὰ τοῦ ἰσλαμισμού, ἐπιλανθάνεται δὲ ἡλικίην ἐν τῇ συγκρίσει ταύτῃ μεταχειρίζεται βίαν. Ὅτι τὰ μὲν ἐκ τοῦ ἰσλαμισμού κακὰ πηγάζουσι τὰ μάλιστα ἀκολουθῶς ἐκ τῶν ἀρχῶν αὐτοῦ, ὡς ἐκ τῶν βλαστῶν τῆς συκῆς φύονται τὰ σύκα καὶ τῶν

τῆς μηλέας τὰ μῆλα, ἐν ᾧ πάντα τὰ ἐν ὀνόματι τοῦ χριστιανισμοῦ διαπραχθέντα βδελύγματα ἐγένοντο ἐναντίον τοῦ πνεύματος καὶ τοῦ γράμματος τοῦ χριστιανισμοῦ, ἐπὶ διαστροφήῃ καὶ ἐμπαιγμῶ τῶν φιλανθρωποτάτων καὶ ὑψίστων ἠθικῶν αὐτοῦ ἀρχῶν, ὑπ' ἀνθρώπων, οἷτινες οὔτ' ἐν τῇ διανοίᾳ εἶχον οὔτ' ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν ἠσθάνοντό τι χριστιανικόν. Καὶ ὅλως δὲ τὸ κρίνειν περὶ χριστιανισμοῦ ἐκ τῶν πονηρῶν ἔργων τοῦ καθολικισμοῦ ἀτοπον· διότι τὰ ἔργα ταῦτα τοῦ καθολικισμοῦ ἔχουσι τύσιν σχέσιν πρὸς τὸν χριστιανισμόν, ὅσιν ἢ ἐπὶ ἀραβοκρατίας ἐπίδοσις τῶν γραμμάτων πρὸς τὸν ἰσλαμισμόν.

Ο ΖΗΝΩΝΟΣ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΠΕΙΡΟΥ ΤΟ ΜΕΓΕΘΟΣ ΛΟΓΟΣ

Τῶν Ζήνωνος τοῦ Ἐλεάτου παρὰ Πλάτωνι (1) μνημονευομένων γραμμάτων, ἀ καὶ μόνα ὑπ' αὐτοῦ γεγράφθαι φαίνεται (2), οὐ περιεσώθη ἡμῖν ἢ ἀποσπασματά τινα παρὰ Σιμπλικίῳ, ὃς σὺν τοῖς ὑπ' Ἀριστοτέλους ἐν φυσικῇ ἀκροάσει (IV, 1, 3) παραδεδομένοις ἢ μόνη ἐστὶ πηγή, ἐξ ἧς τὰ περὶ φιλοσοφικῆς αὐτοῦ ἀρυόμεθα μεθόδου. Ἐκ τούτων οὖν δέικνυται, ὅτι τῆς Παρμενίδου ἀντεχόμενος ὁ Ζήνων φιλοσοφίας τῆ διαλεκτικῆ, ἧς αἰτὸν Ἀριστοτέλης εὐρετὴν ὀνομάζει (3), κρατῦναι ἐφιλοτιμεῖτο πειρώμενος τὴν Παρμενίδου ἀρχὴν, ἐν εἶναι τὸ ὄν, ἐμμέσως ἀποδείξαι, δεικνὺς δῆλον ὅτι τῆ εἰς ἀδύνατον ἀπαγωγῆ, ὡς πολλὰ ἔπεται τᾶτοπα, εἰ δοθείη τὸ πολλὰ εἶναι. Καὶ γὰρ τὸ φερόμενον οὐ κινήσεται καὶ ἀπλῶς κινήσεις οὐκ ἔσται· τὸ βραδύτερον οὐ καταληφθήσεται θεόν ὑπὸ τοῦ ταχίστου· ὁ διπλάσιος χρόνος ἴσως ἔσται τῷ ἡμίσει (4)· ἐν οὐκ ἔσται (5) διὰ τὸ εἶναι ἕκαστον ὄν ἐπ' ἄπειρον διαιρετόν,

(1) Παρμενίδη σελ. 128.

(2) Zeller, Philosophie der Griechen I, 535. 1. 4 Aufl.

(3) Διογ. VIII, 57. IX, 25. Σέξτ. πρὸς Μαθ. VII, 7. πρὸβλ. Zeller, I, 539 σημ. 3.

(4) Ἀριστοτ. Φυσ. VI, 9. 239, 6, 9.

(5) Σιμπλ. Φυσ. φύλλ. 21, α, τέλ. 21, β, μέσ. Περὶ τοῦ ἐπιχειρήματος τούτου διάφοροι κρατοῦσι γνώμαι. Ὁ μὲν Βράνδης λογίζεται τοῦτον τὸν λόγον καθ' ἑαυτὸν, ὁ δὲ Τσέλλερὸς χρῆται αὐτῷ, ἵνα τὸ ἀπείρως μικρὰ εἶναι τὰ ὄντα κατασκευάσῃ, ἤτοι τὸ ἥμισυ τοῦ λόγου,

ένος δὲ μὴ ὄντος, οὐδὲ πολλά· εἰ μέδιμνος κέγχρων καταπεσοῦσα ψοφεί, καὶ εἷς κέγχρος ἢ τὸ μυριοστόν αὐτοῦ καταπεσὸν ψοφήσει· τόπος οὐκ ἔσται, καὶ γὰρ ἐν τόπῳ ἀνάγκη εἶναι, καὶ οὗτος πάλιν ἐν ἄλλῳ τόπῳ καὶ οὕτως ἐπ' ἄπειρον· τὰ ὄντα ἅμα ἄπειρα ἔσται καὶ πεπερασμένα τότε πλήθος καὶ τὸ μέγεθος (1).

Τούτων δὴ τῶν Ζήνωνος λόγων ὁ τὰ πολλὰ ἄπειρα τὸ μέγεθος δεῖξαι βουλόμενος φέρεται ἐν τε τῇ Ἀλδείῳ ἐκδόσει τοῦ Σιμπλικίου καὶ τοῖς ὑπὸ Μουλλαχίου συνειλεγμένοις ἀποσπάσμασιν, ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς φιλοσοφίας τοῦ Βράνδου, ἐν ἀμφοτέραις τοῦ Ριπτέρου καὶ τῇ πασῶν ἀξιολογωτάτῃ τοῦ ἐμοῦ γεραροῦ διδασκάλου Τσελλέρου ᾧδε :

9. « Τὸ δὲ κατὰ μέγεθος (ἄπειρον) πρότερον κατὰ τὴν
10. » αὐτὴν ἐπιχείρησιν (ἔδειξε Ζήνων)· προδείξας γὰρ
11. » ὅτι εἰ μὴ ἔχει τὸ ὄν μέγεθος, οὐδ' ἂν εἴη, ἐπά-
12. » γει· εἰ δὲ ἔστιν, ἀνάγκη ἕκαστον μέγεθος τε
13. » ἔχειν καὶ πάχος καὶ ἀπέχειν αὐτοῦ τὸ
14. » ἕτερον ἀπὸ τοῦ ἑτέρου· καὶ περὶ τοῦ προὔχοντος
15. » ὁ αὐτὸς λόγος· καὶ γὰρ ἐκεῖνο ἔξει μέγεθος καὶ
16. » προέξει αὐτοῦ τι· ὅμοιον δὲ τοῦτο ἄπαξ τε εἰπεῖν
17. » καὶ ἀεὶ λέγειν· οὐδὲν γὰρ αὐτοῦ τοιοῦτον ἔσχα-

περὶ οὗ ἡ παροῦσα πραγματεία ἀποδείξει. Πρὸβλ. Brandis, Handbuch der griechisch-römischen Philos. I, 416. Zeller, ἐνθ. ἀν. I, 540 καὶ 541, 1.

(1) Σιμπλ. ἐν Φυσ. φύλλ. 21, α, 21, β. Ἀριστ. Φυσ. VI, 9. 239, β. IV, 1. 209, α, 23. Σιμπλ. αὐτ. φύλλ. 30, β, τέλ. 130, β. 131, α, μέσ. 124, β. Πρὸβλ. Zeller, ἀπόθ. 540 κ. ἐφ. Mullach, Fragmenta Vol. I. p. 266—270. Ritter et Preller, Historia philosophiae p. 70 κ. ἐφ. ed. 5. Ritter, Geschichte d. Philos. I, 490 κ. ἐφ. Brandis, ἐνθ. ἀν. 406 κ. ἐφ.

18. » τον ἔσται οὔτε ἕτερον πρὸς ἕτερον οὐκ ἔσται. Οὐ-
19. » τως εἰ πολλὰ ἔστιν, ἀνάγκη αὐτὰ μικρά τε
20. » εἶναι καὶ μεγάλα· μικρὰ μὲν ὥστε μὴ ἔχειν μέ-
21. » γεθος, μεγάλα δὲ ὥστε ἄπειρα εἶναι».

Τῶν περὶ Ζήνωνος γραψάντων νεωτέρων οἱ μὲν ἦτοι παρέρχονται τὸ χωρίον τοῦτο ὡς μηδεμίαν παρέχον δυσσέθειαν, ὡς Βράνδης καὶ Ἐρδμαννος (Erdmann) ἢ ἱκανὸν ἠγοῦνται πιστὴν ἀποδοῦναι ἐρμηνείαν, ὡς Ἐγγελοσ καὶ Μουλλάχιος, οἱ δὲ ὁμολογοῦσι μὲν τὴν δυσκολίαν, πειρῶνται δὲ τὸν ἐνόντα νοῦν ἐξαγαγεῖν, ὡς Ὁρίττερος καὶ ὁ ἐμὸς πάντων φίλτατος καθηγητὴς Τσέλλερος. Κοινὸν δὲ παρὰ πᾶσιν ἔστιν, ὅτι τῷ σκοτεινῷ καὶ καθ' ἡμᾶς ἐφθαρμένῳ χωρίῳ τὸν παρὰ Πορφυρίῳ λόγον⁽¹⁾ καὶ τὸν τὰ πολλὰ πεπερασμένα ἅμα καὶ ἄπειρα δεικνύντα ὑποκαθιστάσιν.

Πρὶν δὲ τοῦ χωρίου τὴν νόσον ὑποδείξαι καὶ τὴν καθ'

(1) Τὸν μὲν τὰ πολλὰ τὰ αὐτὰ πεπερασμένα εἶναι καὶ ἄπειρα ἀποδεικνύντα ὀλίγον προῖων ἀνέγνωθι (σελ. 88). ὁ δὲ παρὰ Πορφυρίῳ φέρεται ὡδε : « Ἐτερος δὲ τὴν λόγος τῷ Παρμενίδῃ (κατὰ Πορφύριον κριτὴν) ὁ διὰ τῆς διχοτομίας, οἰόμενος δεικνύναι τὸ ὄν ἐν εἶναι μόνον καὶ τοῦτο ἀμερές καὶ ἀδιαίρετον· εἰ γὰρ εἶη, φησί, διαίρετόν, τετμήσθω δίχα, καὶ πάλιν τῶν μερῶν ἑκάτερον δίχα· καὶ τούτου ἀεὶ γινομένου δῆλον, φησὶν, ὡς ἦτοι ὑπομενεῖ τινα ἔσχατα μεγέθη ἐλάχιστα καὶ ἄτομα πλήθη δὲ ἄπειρα καὶ τὸ ὅλον ἐξ ἐλαχίστων πλήθει δὲ ἀπείρων συστήσεται, ἢ φροῦδον ἔσται καὶ εἰς οὐδὲν ἔτι διαλυθήσεται καὶ ἐκ τοῦ μηδενὸς συστήσεται, ἄπερ ἄτομα, οὐκ ἄρα διαίρεθήσεται, ἀλλὰ μενεῖ ἐν· καὶ γὰρ δὴ ἐπειδὴ πάντῃ ὁμοίον ἔστιν, εἴπερ διαίρετόν ὑπάρχει, πάντῃ ὁμοίως ἔσται διαίρετόν, ἀλλ' οὐ τῇ μὲν τῇ δ' οὐ· διηρήσθω πάντῃ· δῆλον οὖν πάλιν ὡς οὐδὲν ὑπομενεῖ, ἀλλ' ἔσται φροῦδον καὶ εἴπερ συστήσεται, πάλιν ἐκ τοῦ μηδενὸς συστήσεται· εἰ γὰρ ὑπομενεῖ τι οὐδέπω γενήσεται πάντῃ διηρημένον, ὥστε καὶ ἐκ τούτων φανερόν, φησὶν, ὡς ἀδιαίρετόν τε καὶ ἀμερές καὶ ἐν ἔσται τὸ ὄν». Σ. μ. π. λ. ἐνθ. ἀν. φύλλ. 30, α.

ἡμᾶς ἰατροὺς ἴασιμ προβαλεῖν, φέρε παραθῶμεν τὴν ὑπὸ τῶν μνημονευθέντων ἤδη ἐν τῇ τῆς φιλοσοφίας ἱστορίᾳ μέγα σημαινόντων ἀνδρῶν ἀπόδοσιν αὐτοῦ, ἵν' ἡ νόσος καταφανεστέρα γένηται.

Ὁ μὲν οὖν Ἑ γ ε λ ο σ ἀρκεῖται ἀπλῆ τοῦ χωρίου ἐρμηνείᾳ (1), τάδε λέγων :

Wenn das Seiende ist, so hat nothwendig Jedes Groesse und Dicke, ist auseinander, eins steht von dem andern ab; und von dem Weiterem (περὶ τοῦ προὔχοντος) gilt dasselbe; denn auch dies hat Groesse und in ihm ist gegeneinander Verschiedenes (προέξει αὐτοῦ τι). Es ist aber dasselbe *etwas einmal* sagen, und es *immer* sagen: nichts von ihm wird ein letztes sein, noch wird nicht sein ein anderes zu einem andern. Wenn also Viele sind, so sind sie klein und gross: klein, so dass sie keine Groesse haben; gross, so dass sie unendlich sind (= *Εἰ ἔστι τὸ ὄν, ἀνάγκη μέγεθος ἔχειν ἕκαστου καὶ πάχος, εἶναι ἐκτὸς ἀλλήλων, τὸ ἕτερον τοῦ ἑτέρου ἀπέχειν· καὶ περὶ τοῦ περαιτέρω δὲ* (= « περὶ τοῦ προὔχοντος ») τὸ αὐτὸ λεκτέον· καὶ τοῦτο γὰρ μέγεθος ἔχει καὶ διάφορα ἀλλήλοις ἐν αὐτῷ ὑπάρχει (= « προέξει αὐτοῦ τι »). Ἀλλὰ μὴν τὸ αὐτὸ ἔστιν ἅ παξ τοῦτο εἰπεῖν καὶ ἀεὶ λέγειν· οὐδὲν τούτου ἔσχατον ἔσται, οὐδ' οὐκ ἔσται ἕτερον πρὸς ἕτερον. *Εἰ οὖν πολλὰ ἔστι, μικρά τε καὶ μεγάλα ταῦτ' ἔστι· μικρὰ μὲν ὥστε μηδὲν ἔχειν μέγεθος, μεγάλα δὲ ὥστε ἀπειρα εἶναι*).

Ἐνταῦθα καθαρῶς πᾶς τις ὄρᾳ, ὅτι ἡ προθυμία εἰς τὸ ἀκατανοήτῳ χωρίῳ νοῦν τιν' ἐντιθέσθαι ἐπιτείνει τὰς ὑποψίας τοῦ ἀναγινώσκοντος περὶ τῆς γνησίας τοῦ κει-

(1) Hegel's Werke 13 B. 2 Aufl. Berlin 1840 p. 287.

μένου γραφῆς. "Οτι δὲ οὔτε τὸ προέχον das Weitere, σημαίνει δύναται, οὔτε τὸ προέξει αὐτοῦ τι in ihm ist gegeneinander Verschiedenes, παντὶ δήπου δῆλον.

Ὁ δὲ Ῥίπτερος (1) προτάξας τὰριστοτελικά (2) « ὅ γὰρ μήτε προστιθέμενον μήτε ἀφαιρούμενον ποιεῖ μείζον μηδὲ ἔλασσον, οὐ φησὶν εἶναι τοῦτο τῶν ὄντων » ἐπάγει.

Indem er (Zeno) nun zeigte, dass eine Groesse nur dann sein koenne, wenn ein Theil derselben von dem anderen abstaende, dies aber ein Trennendes voraussetze und das Trennende auch wieder eine Groesse habe, aber auch wieder durch ein anderes Trennendes von dem Getrennten getrennt sei, und so in das unendliche, konnte er schliessen (3), dass ein jedes Ding unendlich gross sein muisse, weil es aus unendlichen Theilen, deren jeder eine Groesse hat, bestehe. Dasselbe verfahren sollte ihm aber auch dazu dienen, zu zeigen, dass ein Jedes unendlich klein sei u. s. w. (= Δεικνὺς οὖν ὁ Ζήνων, ὡς τότε ἂν μόνον μέγεθος ὑπάρχοι, εἰ τῶν μερῶν αὐτοῦ τὸ ἕτερον τοῦ ἑτέρου ἀπέχοι, τοῦτο δὲ χωρίζον τι προὑποτιθείη, τὸ δ' αὖ χωρίζον μέγεθος ἂν ἔχοι, καὶ τὸ χωρίζον πάλιν ἄλλω χωρίζοντι χωρίζοιτ' ἂν καὶ οὕτως ἐπ' ἄπειρον — συλλογιζεσθαι ἐδύνατο (4) ἄπειρον κατὰ τὸ μέγεθος εἶναι

(1) Geschichte d. Philos. I, 490 κ.εφ.

(2) Ἀριστ. Μετὰ τὰ φυσ. Β, 4. Σιμπλ. αὐτόθι, φύλλ. 30, α.

(3) Τῷ ἐπιχειρήματι τούτῳ χρῆται Ζήνων, ἵνα δείξῃ, τὰ πολλὰ ἄπειρα ὄντα τὸ πλῆθος ἐνταῦθα δ' ὁ λόγος περὶ τῶν πολλῶν ὡς κατὰ τὸ μέγεθος ἀπείρων.

(4) Κατὰ λόγον γε τοῦτο καὶ μόνον, ὡς ἄπειρα τὸν ἀριθμὸν εἶη μέρη μέγεθος ἔχοντα, οὐχὶ δέ, ὅ Ῥίπτερος βούλεται.

ἑκαστου, ἅτε ἐξ ἀπείρων δὴ μερῶν μέγεθος ἔχόντων συνεστῶς. Τῇ αὐτῇ δὲ μεθόδῳ ἐχρήτο Ζήνων καὶ ἵνα δείξῃ, ὡς ἑκαστου ἀπειρως μικρὸν εἶη).

Ἄλλὰ τούτοις ὁ Ῥίττερος ἕτερον κατασκευάζει λόγον μάλλον ἢ τὸν προκείμενον ἀποδίδωσι. Κατασκευάζει δ' αὐτὸν ἀπὸ τοῦ παρατεθέντος ἤδη παρὰ Πορφυρίῳ καὶ τοῦ τὰ πολλά τὸ πλῆθος ἀπειρα δεικνύντος (ἔπιθι σελ. 88 στίχ. 4). Τὰ αὐτὰ δὲ φέρεται καὶ ἐν τῷ ἑτέρῳ τοῦ Ῥιττέρου πονήματι ἐν τῇ τρίτῃ σημειώσει τῆς 72 σελίδος.

Ὁ δὲ Βράνδης (1) συγχωνεύει ἐκὼν τὸν προκείμενον λόγον τῷ παρὰ Πορφυρίῳ, μάλιστα δὲ τὸν πρῶτον συνάγει ὡς ἀκολουθίαν τοῦ δευτέρου. Aehnlichen, φησί, Zweck (um zu erweisen nemlich, dass noch Laechertlicheres die Voraussetzungeines Mannichfaltigen herbeiführe) scheint auch die Zweitheilung gehabt zu haben, die von Aristoteles erwachnt, von Porphyrius auf den Parmenides, von Alexander und andern auf Zeno bezogen werde, wenn nemlich ihr zufolge, nach den von Simplicius angeführten eigenen Worten des Zeno, das Mannichfaltige zugleich als endlich (weil wirklich, mit-hin bestimmt), und unendlich (weil nicht aus letzten Theilen bestehend), daher zugleich als klein und gross zu setzen sein sollte, weil in der ins Unendliche fortlaufenden Theilung zugleich alle Groesse einbüssend und durch die unendliche Menge der Theile in erhoehtem Maasse sie wieder gewinnend. (= Τὸ αὐτὸ φάλεται βουλομένη (ἵνα δῆλα δὴ δείξῃ ὡς ἔτι γελοιότερα πάσχοι ἂν ἡ ὑπόθεσις τῶν τὰ πολλά δεχομένων) καὶ ἡ διχοτομία, ἧς Ἀριστοτέλης μὲν μνημονεύει, Πορφύριος

(1) Ἐνθ. ἀν. σελ. 410.

δ' εἰς Παρμενίδην, Ἀλέξανδρος δ' αὖ καὶ ἄλλοι εἰς Ζήνωνα ἀναφέρουσιν, εἶγε κατὰ ταύτην, ὡς αὐτὰ τὰ Ζήνωνος ῥήματα παρὰ Σιμπλικίῳ λέγει, τὰ πολλὰ ἅμα πεπερασμένα (ἅτε δὴ ὄντα καὶ διὰ τοῦτο ὠρισμένα) καὶ ἄπειρα (ἅτ' οὐκ ἐξ ἐσχάτων μερῶν συνεστῶτα), καὶ διὰ τοῦτο ὡς μικρὰ τε ἅμα καὶ μεγάλα θετέου εἶη, ἐπεὶ κατὰ μὲν τὴν ἐπ' ἄπειρον χωροῦσαν διαίρεσιν πᾶν ἀποβάλλει μέγεθος (1), τῷ δ' αὖ ἀπείρῳ τῶν μερῶν πλήθει μείζον αἰετὸ μέγεθος γίνεταί.

Πρώτον μὲν τὸ «ἄπειρα ἅτ' οὐκ ἐξ ἐσχάτων μερῶν συνεστῶτα» (unendlich weil nicht aus letzten Theilen bestehend) οὐκ ὀρθῶς ἔχει. Τὸ μὴ ἐξ ἐλαχίστων μεγεθῶν συνιστάμενον καλεῖται παρὰ Πορφυρίῳ (Σιμπλ. ἐνθ. ἀν. φύλλ. 30, α, τέλ.) φροῦδον καὶ μηδέν, οὐχὶ δὲ ἄπειρον. Μόλις δ' ἐκ τῶν Ξενοκράτους ἀτόμων μεγεθῶν (Σιμπλ. αὐτόθι, φύλλ. 30, α, τέλ. 30, β, ἀρχ. μέσ.) δύναται ἂν Βράνδης τὸ ἄπειρον κατὰ τὸ μέγεθος κατασκευάσαι. Ἐπειτα δὲ ἄπειρά ἐστὶ τὰ ὄντα ὡς ἡ τοῦ λόγου ἀκολουθία παρὰ Βράνδην ἀπαιτεῖ ἦτοι διὰ τὸ αἰετὸ ἕτερα μεταξὺ αὐτῶν εἶναι καὶ πάλιν ἐκείνων ἕτερα μεταξὺ ἢ διὰ τὸ συνεστάναι ἐξ ἀτόμων μεγεθῶν, οἷα οἱ περὶ τὸν Ξενοκράτην ἐτίθεσαν, οὐδέτερον μὲν τοι πρὸς τὸν προκείμενον λόγον. Γράφων δὲ ταῦτα ὁ Βράνδης ἀπέβλεπεν, ὡς ἔοικε, τὸ μὲν πρὸς τὸν Πορφύριον μάλιστα, τὸ δὲ πρὸς τὸν Σιμπλικίον. Σφάλλεται δὲ τὸν προκείμενον ἡμῖν λόγον δι' ἐκείνου ἐρμηνεύων καὶ διαφόρους συγχέων συλλογισμούς. Ὅτι δ' ὁ παρὰ Πορφυρίῳ λόγος τῆς διχοτομίας οὐχ ὁ αὐτός ἐστὶ τῷ προκειμένῳ, δῆλον γίνεταί ἐξ ἀπλῆς ἀμφοτέρων ἀντιβολῆς.

(1) Ἐπιθετὸν τὸν παρὰ Πορφυρίῳ λόγον ἐν σελ. 80, 1.